

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11, 30/11 - Odl. US, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE), 19. člena Statuta Občine Brežice (Uradni list RS, št. 100/21 in 37/25) ter Obveznih elementov predloga za razglasitev nepremičnega kulturnega spomenika, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, z dne 11. 9. 2025, je Občinski svet Občine Brežice na svoji 17. redni seji, dne 13. 10. 2025 sprejel

Odlok o razglasitvi nepremičnega kulturnega spomenika Cerkev sv. Martina na Sromljah za kulturni spomenik lokalnega pomena

1. člen

Ta odlok ureja razglasitev Cerkve sv. Martina v Sromljah za kulturni spomenik lokalnega pomena.

2. člen

Za kulturni spomenik lokalnega pomena se razglasi nepremični kulturni spomenik Cerkev sv. Martina na Sromljah, EID 1-03390 (v nadaljnjem besedilu: spomenik).

3. člen

(1) Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik, so:

- Cerkev sv. Martina na Sromljah, prvič omenjena 1581, sicer verjetno starejša (vas omenjena že 1268), je bila temeljito prezidana ali na novo zgrajena ok. 1660 (napis na pročelju), nato pa predelana (barokizirana) ok. 1750, in v 19. st. Cerkev ohranja avtentično zasnovo in materialno substanco (gabarite, konstrukcijsko zasnovo, arhitekturne člene, funkcionalno zasnovo, oblikovanost notranjščine in notranjo opremo), ki skupaj odražajo kontinuiteto njenega razvoja in s tem razvoja njene vloge v zgodovini lokalnega prostora in družbe od poznega srednjega veka naprej;
- cerkev ohranja izvirno rabo (sakralno) in v svojem lokalnem in širšem regionalnem okolju;
- predstavlja eno najvidnejših in najoprijemljivejših kulturnozgodovinskih stalnic;
- na pročelju cerkve sv. Martina je ohranjena napisna kamnita plošča z imeni videmskega župnika (vicarius), Matija Bajžlja, in cerkvenih ključarjev (syndic), predvidoma iz časa zidave oz. temeljite prezidave cerkve ok. 1660;
- v cerkvi so ohranjene oltarna oprema in prižnica iz druge pol. in konca 18. st. ter orgle Mihaela Rupnika s konca 19. st., v zvoniku je ohranjena mehanska ura z nihalom iz 1880, delo urarja Urbana Aubla iz Šentvida pri Stični;
- cerkev ohranja prostorsko izročilo pomembnejše podeželske podružnične, kasnejše župnijske cerkve, opredeljuje jedro razloženega naselja in njegovo značilno veduto ter predstavlja izredno prostorsko dominantno. S svojo umeščenostjo v prostor dajo krajini njeno prepoznavnost ter je eden osnovnih gradnikov identitete regije;
- posebnega pomena je ohranjeni ambient ob cerkvi z arealom nekdanjega (po 18. st. opuščenega) pokopališča, ohranjenim pokopališkim zidom, kapelico, staro kaplanijo in župniščem, širše gledano pa vključuje tudi stavbo stare šole - celoviti ambient podeželske baročne župnijske cerkve;
- cerkev sv. Martina priča o zgodovinskem in družbenem razvoju ožjega lokalnega in širšega regionalnega območja. Motivika oltarne in druge opreme priča o verski pripadnosti tukajšnjih prebivalcev, njihovih vrednotah in življenjskih zgodbah, njihovih likovno estetskih potencialih ter o kulturno-zgodovinskem kontekstu časa, v katerem je nastala;
- s svojo stavbno zasnovo in njenim razvojem ter notranjo opremo cerkev sv. Martina

predstavlja pomemben člen v poznavanju stilnih tokov, njihovega nastanka in razvoja v umetnostnem patrimoniju jugovzhodne Slovenije od 17. st. naprej;

- cerkev sv. Martina predstavlja enega ključnih gradnikov kulturne in zgodovinske identitete ožjega lokalnega in širšega regionalnega prostora ter družbenega okolja. Je nosilec vrednot tradicije, kontinuitete, umetniškega hotenja in izraza, povezanosti z naravo ter duhovnosti, ki so zaznamovale in oblikovale ta prostor v preteklih stoletjih. Je nosilec spomina, domoznanja in simbolne vrednosti v lokalnem okolju in predstavlja eno ključnih čustvenih vezi med lokalno skupnostjo in njenim okoljem, zgodovino in identiteto ter tako ključno prispeva h kvaliteti bivanja lokalnih prebivalcev in drugih.

(2) Spomenik se razglasi z namenom, da se zagotovita njegov nadaljnji obstoj in celovitost ter ohranijo naslednje varovane sestavine spomenika:

- prostorska pojavnost: lokacija (avtentičnost lokacije, umestitev v prostor, izpostavljenost v navezavi na širšo okolico); vedute;
- prostorska zasnova: zasnova celotnega prostora (razmerje med pozidanim in nepozidanim prostorom, pripadajoč prostor nekdanjega pokopališča s pokopališkim zidom in kapelico); grajene in druge prvine (pokopališki zid z vhodom, kapelica na pokopališču); naravne prvine (travne površine);
- arhitekturne prvine: tlorisni gabarit (obstoječa tlorisna zasnova z zvonikom na zahodu, ladjo, prezbiterijem in zakristijo na severu); višinski gabarit (obstoječa etažnost); konstrukcijska zasnova (obodna in etažna konstrukcija, oboki, stropi, podporniki); fasada (vertikalna in horizontalna členitev, razmerje med fasadnimi površinami in stavbnimi odprtinami, materiali, obdelava, barvna shema in barvni toni fasadnih površin in drugih elementov, plasti ometov z morebitnimi poslikavami); arhitekturni členi (portali, okenski okvirji, line, niše, venci, zidci); likovne prvine; fasadni detajli (napisna plošča, kamniti fasadni elementi, fasadni detajli v ometu); strešna konstrukcija (gabariti, oblika, gradivo); oblika in naklon strešin; kritina (vrsta, material, oblika, barva); arhitekturne, likovne, funkcionalne prvine strehe;
- stavbno pohištvo: vrata (oblika, material, obdelava); okna (oblika, material, obdelava); line (oblika, material, obdelava);
- gradiva (vrsta (tradicionalna gradiva));
- funkcionalna zasnova: namembnost (sakralna namembnost); razporeditev prostorov;
- oblikovanost notranjosti: komunikacije (prehodi); obdelava prostorov (stenske in stropne površine, tlak); arhitekturne, likovne in druge prvine notranjščine (členitev stenskih in stropnih površin, materiali, obdelava, barvna shema in barvni toni stenskih in stropnih površin ter drugih elementov, tlak, pevski kor, plasti ometov z morebitnimi poslikavami, umestitev notranje opreme v prostor, napisi in letnice); notranja oprema (oltarna oprema, prižnica, balustradna pregrada z vratci v prezbiteriju (obhajilna miza), orgle in orgelska omara, ura iz leta 1880 v zvoniku, razpelo iz leta 1890, druga likovna oprema);
- drugo (zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami).

4. člen

- (1) Spomenik obsega parcelo št. 2106, vse k. o. 1261 Sromlje; stavbe št. 172, vse k. o. 1261 Sromlje.
- (2) Cerkev sv. Martina na Sromljah se nahaja znotraj vplivnega območja: parcela št. 2107, 654, 658/1 (del), 723/1 (del), vse k. o. 1261 Sromlje.

5. člen

(1) Za spomenik velja varstveni režim, ki predpisuje:

- ohranjanje spomenika v njegovi celovitosti in izvirni pričevalnosti ter materialni substanci;
- ohranjanje posebne narave in družbenega pomena spomenika;
- ohranjanje, strokovno vzdrževanje ter obnavljanje varovanih sestavin spomenika v njihovi izvirnosti in neokrnjenosti;
- dopuščanje posegov v spomenik, ki spoštujejo in ohranjajo njegove varovane sestavine in njegovo materialno substanco v največji možni meri;
- dopuščanje posegov v spomenik, ki na osnovi predhodnih konservatorskih in konservatorsko - restavratorskih raziskav spreminjajo varovane sestavine spomenika v kvalitetnejše oz. bolj avtentično stanje;
- dopuščanje posegov v spomenik, ki dopolnjujejo oz. spreminjajo konstrukcijsko zasnovo spomenika, če ni mogoče drugače zagotoviti njegove statične stabilnosti;
- dopuščanje posegov v spomenik, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za njegovo ohranitev ob spoštovanju in ohranjanju njegovih varovanih sestavin;
- prepoved drugih predelav, poškodovanja, odtujitve ali uničenja spomenika oz. njegovih varovanih sestavin;
- podrejanje rabe spomenika namenom, ki so skladni z družbenim pomenom spomenika in z njegovo sakralno namembnostjo;
- omogočanje znanstvenoraziskovalnih in učno-demonstracijskih del, ki prispevajo k boljšemu poznavanju spomenika;
- omogočanje vzdržnega razvoja spomenika za zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da bi bila s tem okrnjena ohranitev spomenika za prihodnje generacije;
- omogočanje dostopnosti spomenika javnosti na način, ki ne ogroža varovanih sestavin spomenika.

(2) Za vsako spremembo funkcije kulturnega spomenika ali njegovega dela in za vsak poseg v spomenik, njegove varovane sestavine oziroma območje je potrebno pridobiti predhodne kulturno varstvene pogoje in kulturno varstveno soglasje pristojne službe za varstvo kulturne dediščine.

(3) Za spomenik velja varstveni režim vplivnega območja, ki predpisuje:

- ohranjanje prostorske integritete, pričevalnosti in dominantnosti spomenika v prostoru;
- ohranjanje neposrednega ambienta spomenika z arealom nekdanjega pokopališča ter staro kaplanijo in župniščem in njegovega širšega prostorskega konteksta v jedru vasi;
- ohranjanje pogledov na spomenik;
- podrejanje gabaritov, orientacije in zunanje podobe objektov v območju ohranjanju prostorske integritete in dominantnosti spomenika v prostoru ter tradicionalni stavbni tipologiji;
- prepoved posegov, ki imajo negativen vpliv na pojavnost in značaj spomenika v prostoru ali njegovo materialno substanco.

(4) Za vse posege v spomenik je potrebno predhodno pridobiti kulturno varstveno soglasje pristojne službe za varstvo kulturne dediščine. Kulturno varstveno soglasje je potrebno pridobiti tudi na vseh parcelah vplivnega območja.

6. člen

Označitev kulturnega spomenika se izvede v skladu z veljavnim Pravilnikom o označevanju kulturnih spomenikov.

7. člen

Spomenik mora biti v skladu z zakonodajo v sorazmerju z zmožnostmi lastnika oziroma posestnika dostopen javnosti. Dostop ne sme ogrožati spomenika ali njegovih varovanih sestavin.

8. člen

Nadzor nad izvajanjem odloka opravlja inšpektorat, pristojen za področje kulturne dediščine.

9. člen

Pristojno sodišče po uradni dolžnosti zaznamuje v zemljiški knjigi status kulturnega spomenika na parceli, navedeni v 4. členu tega odloka.

10. člen

Ta odlok začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 620-0059/2025

Datum: 13. 10. 2025

Župan
Občine Brežice
Ivan Molan